

Z výkladu prvního tajemníka ÚV MLRS a předsedy rady ministrů MoLR s. J. Cedenbala při jednání s čs. stranickou a vládní delegací dne 15. června v Ulánbátaru

---

Nejprve bych chtěl poděkovat za informaci o plnění XIV. sjezdu KSČ a postojích ČSSR k současným problémům v mezinárodních vztazích, MKH a poděkovat za pozvání naší stranické a vládní delegace do ČSSR, které rádi přijímáme.

V Mongolsku vznikla lidová revoluce pod vlivem idejí VŘSR. Rozděluje ji na dvě etapy, a to demokratickou do r. 1940 a socialistickou od r. 1940. Mongolská strana našla oporu v učení Lenina o možnosti přechodu málo rozvinutých zemí od feudalismu k socialismu. Lenin toto učení objasnil Süchbátarovi, který jej tehdy v čele mongolské delegace navštívil.

Mongolsko bylo v minulosti značně zaostalou zemí. Kolonialismus, feudalismus a lamaismus byl těsně spojen s těžkým útlakem mandžuské dynastie. V Mongolsku nebyl žádný průmysl, neexistoval trh, vlastní měna, obyvatelstvo se zabývalo pouze chovem dobytka.

Po revoluci stálo Mongolsko před těžkým problémem. Obyvatelstvo bylo zadluženo u lichvářů, byli zde pouze čínský a americký kapitál a kupci. Do r. 1925 nemělo Mongolsko svůj vlastní peněžní systém, takže Süchbátar dostával za práci například kus stříbra, cihlu čaje apod. V zemi vládl monarcha, který byl jmenován církví a kterému lid věřil, neboť byl považován za pozemského boha. Proto po vítězství lidové revoluce jej nebylo možné odstranit a až do jeho smrti v r. 1924 bylo Mongolsko konstituční monarchií.

V zemi bylo nevolnictví až do r. 1922. Zahraniční obchod byl až do třicátých let v rukou cca 2000 zahraničních firem. Lamaismus měl v zemi silné pozice a jeho prostřednictvím byla vyvíjena snaha o snížení počtu obyvatel a lid udržován v pokoře. 45 % mužů bylo v klášterech a nesmělo se ženit, přičemž tento počet neproduktivních sil musel zbytek obyvatelstva živit.

Takovýto stav trval až do r. 1939. Církev kontrolovala každý krok všech občanů, stavěla se na odpor proti vládě. Situace byla ještě stížena tím, že v zemi bylo pouze 1 % gramotných, přičemž nikdo nechtěl dát děti do školy. Do r. 1930 byl uznáván pouze lékař - lama, světští lékaři byli terorizováni. Lámové se spojovali s Japonci a ti jim dodávali zbraně. Kláštery se staly centry kontrarevoluce. Tato situace nejen že brzdila ekonomický rozvoj země, ale i ducha všeho obyvatelstva.

Nejprve byla provedena konfiskace skotu u velkých světských feudálů. V soukromém feudálním vlastnictví bylo ponecháno feudálům 100 ks dobytka, no musel sám o ně pečovat. Složitější proces byl při likvidaci církevních feudálů.

Vláda se začala stále více opírat o pomoc SSSR, mezi oběma zeměmi začal růst objem zahraničního obchodu. Začala být budována doprava, nejprve automobilová. Za pomoci SSSR byl v letech 1930 - 1934 postaven první větší závod - Průmyslový kombinát v Ulánbátaru. V oblasti živočišné výroby byla poskytována pomoc úvěry a vysíláním sovětských veterinářů. Rozvíjelo se základní školství. Univerzita byla založena až v r. 1942 a řada vysokých škol později.

Mongolsko žilo v kapitalistickém obklíčení a muselo až 55 % prostředků z národního důchodu věnovat na obranu země. Na hranicích, kde byli Japonci a Kuomintanci, docházelo již od roku 1935 k velkým provokacím a v r. 1936 došlo i k čtyřměsíční válce. Na základě smlouvy o vzájemné pomoci s SSSR z r. 1935 přišla mongolským vojskům na pomoc sovětská vojska. Sovětská vojska stejně tak pomohla mongolskému lidu odrazit japonská vojska v r. 1939. Tato situace velmi negativně působila na zvyšování produktivity práce, brzdila rychlejší vývoj země vpřed.

Nový obrat nastal po vzniku ČLR, kdy bylo možné snížit výdaje na obranu a získané prostředky věnovat na hospodářskou výstavbu. V MoLR existovala prakticky až do r. 1956 pouze jedna 260kilometrová širokorozchodná trať. V letech 1956-1959 byla vybudována další, spojující SSSR s ČLR. Združstevňování, které zpočátku probíhalo velmi pomalu, bylo dokončeno na počátku šedesátých let.

V MoLR je 272 družstev a 32 státních statků, jež dohromady vlastní 99,9 % výrobních prostředků v zemědělství. Na jedno družstvo připadá v průměru 535 tis. ha zemědělské půdy, 60,7 tis. kusů dobytka a na jeden státní statek 360 tis. ha zemědělské půdy, 10 tis. ha orné půdy a 30 tis. kusů dobytka, 141 traktorů a 36 kombajnů. V současné době existují problémy se zajištěním krmiv, vody a i výstavbou přístřešků pro dobytek. Přístřešky se postupně stavějí, budují se studně, zvláště ve středním a jižním Mongolsku, kde je málo řek, vytvářena jsou družstva na sklizeň a přípravu krmiv. Problém krmiv však je dlouhodobou záležitostí a je ovlivňován i přírodními podmínkami.

Na přelomu let 1967-1968 byly v Mongolsku velké marazy. Tehdy zahynulo na 3 mil. kusů skotu. V r. 1972 postihlo Mongolsko velké sucho. Rok 1973 se zdá být příznivější, a to i v živočišné výrobě. Uchovalo se 7 mil. 700 tisíc mláďat.

V období let 1963-1972 dosáhl mongolský lid ve spolupráci s SSSR a ostatními socialistickými zeměmi některých dobrých výsledků. Objem společenského produktu vzrostl 1,6x a národní důchod 1,4x, upevnila se materiálně technická základna v zemědělství.

Hrubá výroba průmyslu v letech 1963-1972 vzrostla 2,3x při průměrném ročním přírůstku 8,5 %. Podíl průmyslu na tvorbě národního důchodu vzrostl ze 14 % v r. 1960 na 24 % v r. 1972. Zlepšilo se i teritoriální rozmístění průmyslu. Vedle Ulánbátaru vznikla nova průmyslová střediska jako Darchan, Čojbalsan a jiná.

Dochází i k vyššímu přírůstku obyvatelstva. Na 1000 obyvatel je přírůstek 32 lidí. Rovněž sociální služby se zlepšují. Na 542 obyvatel připadá již jeden lékař.

Přes tento rozvoj je Mongolsko ve srovnání s ostatními socialistickými zeměmi ještě hodně pozadu. Ovšem s tím, co v Mongolsku v minulosti bylo je to pokrok.

Toho jsme však mohli dosáhnout pouze díky pomoci SSSR. Naše vztahy se Sovětským svazem jsou velmi dobré a uskutečňují se na základě zásad marxismu-leninismu.

Rovněž s ostatními socialistickými zeměmi upevňujeme naše styky na základě marxismu-leninismu. Pomáhají nám v rozvoji hospodářství a kultury země. Máme stejné problémy s Jugoslávií a Rumunskem jako vy. S KLR máme přes určité zvláštnosti v jejich postojích styky normální. S Vietnamem jsou naše styky dobré. Každým rokem poskytujeme Vietnamu pomoc v rozsahu 12 mil. tugriků. Jde převážně o dodávky potravin, vlněných a kožených výrobků apod. Dáváme to, co je v našich možnostech. V nejbližší době očekáváme vietnamskou delegaci v čele s Phan Van Dongem. Rovněž s Kubou máme dobré vztahy. Raul Castro byl v MoLR v r. 1970 a naše delegace na nejvyšší úrovni navštívila Kubu v listopadu 1972.

Rozvoj styků jsme dosáhli i se zeměmi Asie, Afriky, Latinské Ameriky. Dobré styky máme s Indií, kde byla naše delegace na nejvyšší úrovni ve II. čtvrtletí 1973. Nedávno u nás byla delegace z Egypta, Nigérie, Alžíru, Singapuru a Malajska. Navázali jsme diplomatické styky s Chile a Argentinou, kde se naše delegace zúčastnila inaugurace presidenta. Taktéž NSR nám předložila návrh na navázání diplomatických styků, čekáme však na ukončení rozhovorů ČSSR - NSR. O navázání diplomatických styků s námi jednaly i USA již r. 1961 v Moskvě, s odkazem na vybudovanou zeď v Berlíně však později rozhovory přerušily. V současné době byly rozhovory opět obnoveny a probíhají v OSN.

Naše země s radostí přijala osvobození Československa od fašismu a její vstup na cestu budování socialismu. Naše vzájemné styky se uskutečňují na zásadách marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu. Mimořádný vliv na rozvoj našich vzájemných styků měla dohoda o přátelství a spolupráci z r. 1957.

V poslední době navštívil naši zemi prezident s. Svoboda, na našem sjezdu byl s. Korčák, oslav 50. výročí vítězství mongolské lidové revoluce se zúčastnil s. Colotka, v r. 1972 byl u nás s. Indra, vzájemně si vyměnili návštěvu ministři zahraničních věcí, kteří taktéž parafovali novou Smlouvu o přátelství a spolupráci, a v květnu 1973 se konalo již prvé zasedání mezivládní komise pro hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci mezi MoLR a ČSSR za účasti s. Zahradníka.

Je mezi námi dobrá spolupráci v ideologické oblasti.

Trvale získáváme z ČSSR technickou pomoc a od r. 1957 jsme obdrželi i významnou úvěrovou pomoc ve výši 24 mil. Rbl Československo nám tak pomohlo vybudovat například kožedělný závod, cementárnu, elektrárnu a nemocnici. Na tuto pětiletku bylo pro nás velkým přínosem, že nám ČSSR poskytla vedle 2 mil. Rbl bezplatné pomoci též úvěr v rozsahu 5 1/2 mil. Rbl, vyhověla naší žádosti o odložení splátek již získaných úvěrů.

Také vaši geologové nám pomáhají odhalovat nerostné bohatství země. Bude pro nás přínosem, když i nadále se budou naše kádry vzdělávat na čs. školách. Současně dále počítáme s pomocí čs. odborníků na závodech, které jste u nás postavili. Za pomoc, kterou jste nám dosud poskytli, vám s. Husáku a s. Štrougale, ústřednímu výboru KSČ a vládě ČSSR, jménem našeho ústředního výboru a vlády co nejsrdečněji děkuji.

V současné době byl u nás rozpracován komplexní integrační program, podle kterého navrhujeme organizovat pomoc při rozvoji našeho národního hospodářství ze strany dalších členských zemí RVHP. Náš návrh jsem přednesl na XXVII. zasedání RVHP, které se konalo počátkem června v Praze. Na tomto zasedání bylo přijato doporučení, aby socialistické země vytvořily ve svých pětiletých plánech předpoklady pro poskytnutí pomoci MoLR. Máme těžkou situaci v platební bilanci a těžko budeme některé otázky řešit sami.

Exploataci přírodního bohatství Mongolska je třeba zabezpečit v rámci rozvoje integračního procesu, za účasti socialistických zemí. Na společném využití ložisek rud obsahujících měď a molybden, na vytvoření společných podniků jsme se již například dohodli se Sovětským svazem. Jsou i další možnosti, jako je například společné využití ložisek fosforitových rud v severním Mongolsku. Odkrytím těchto ložisek budeme mít větší vývozní možnosti do socialistických zemí a vytvoří se tak možnosti rychlejšího splacení získaných úvěrů.

Věříme, že i Československo posoudí naše návrhy a ve svých plánech bude počítat s další pomocí naší zemi při řešení problémů,

které nám vznikají v rozvoji ekonomiky naší země. Očekáváme, že pro další rozvoj spolupráce bude mít velký význam podepsání nové smlouvy o přátelství a spolupráci, s jejímž textem souhlasíme.

Pokud jde o Čínu naše země společně se Sovětským svazem podporovala národně osvobozenecy boj čínskému lidu a poskytovala čínským soudruhům pomoc. S radostí jsme přijali vytvoření ČLR a v r. 1950 jsme s ní navázali diplomatické styky. V r. 1952 jsme podepsali dohodu o spolupráci, v r. 1960 smlouvu o přátelství a v r. 1962 smlouvu o společné hranici. Tyto smlouvy jsou dosud platné.

Mao Ce-tung a další čínští představitelé však odedávna prováděli velmocenskou a šovinistickou politiku a usilovali o připojení Mongolska k Číně. Již v r. 1936 prohlásil Mao Ce-tung, že po příchodu komunistů k moci vrátí Mongolsko k Číně. Obdobně usiloval Mao Ce-tung o připojení Mongolska k Číně v r. 1942 v rozhovoru se s. Mikojanem, v r. 1954 Čou En-laj v rozhovoru s Chruščovem, v r. 1956 po XX. sjezdu KSSS Mao Ce-tung opět v rozhovoru se s. Mikojanem atd.

V té době nabídla ČLR Mongolsku úvěr ve výši 60 mil. Rbl, který byl přijat. Byla tak postavena továrna na výrobu porcelánu a při hranicích SSSR elektrárna a několik dalších objektů. Ukázalo se však, že dodaná zařízení nejsou kvalitní a mnohá i stará, takže například elektrárnu na naši prosbu museli později zcela rekonstruovat čs. specialisté.

Ukázalo se, že i dohoda o hranicích nebyla míněna upřímně, ale jako propagační nástroj v době, kdy ČLR měla hraniční spory s Indií. Požádali jsme v r. 1967, aby nám ČLR uvolnila pracovní síly z vnitřního Mongolska, neboť to by bylo i z hlediska domluvy jednodušší. Odpověděli nám, že nám mohou poslat 10 tisíc překladatelů, ale naši žádosti nevyhověli.

V Mongolsku byl čínský trust, kde pracovalo 5000 Číňanů. Byli však využíváni proti nám. Stávkovali, narušovali pořádek a vyvolávali nepokoje. Postupně byli odvoláváni. Číňané nám potom

oznámili, že v případě, že budeme postupovat a psát jako Albánie, že budou opět do Mongolska poslány zpět 4 tisíce čínských dělníků. V r. 1963 nám pak sdělili, že otázku pracovních sil lze řešit diplomatickou cestou. K dohodě však opět nedošlo a v r. 1964 tak došlo k definitivnímu odvolání čínských dělníků z Mongolska. Obrátili jsme se o pomoc na sovětské soudruhy a ti nám pracovní síly poskytli.

Postup ČLR proti nám jsme několikrát projednávali v politickém byru a odsoudili jsme ho. Dali jsme jasně najevo, že nesejdeme z marxisticko-leninských pozic a že jsme pro spolupráci se socialistickými zeměmi.

Mongolsko má hranici s ČLR v délce 5769 km a jsou zde umístěna početná čínská vojska. Stále dochází k narušování hranic a k provokacím. Dochází k pronikání čínských osob na území MoLR a i k převádění skotu. Jen v r. 1973 již došlo k 41 případům narušení hranic. V blízkosti hranic jsou prováděna čínskými vojsky různá cvičení a není žádnou tajností, že mají asi 600 km od našich hranic své atomové středisko. Své obyvatelstvo Číňané vysídlili 60 km od hranic. V důsledku napjaté situace na hranicích musíme znovu budovat svá pohraniční vojska, což si vyžaduje značné finanční náklady. Vcelku lze říci, že politika čínského vedení způsobuje MoLR velké hospodářské potíže a tím ztěžuje postup Mongolska na cestě k socialismu. MLRS je jednotná v hodnocení maoismu s KSSS, KSČ a dalšími marxisticko-leninskými stranami.

Na závěr ještě jednou poděkoval s. Cedenbal za pozvání do ČSSR.